

Výstava Československé legie 1914–1920

Výstava provádí diváka poutavým příběhem československých legií od jejich vzniku v roce 1914 v Rusku a Francii až po završení anabáze ruských legionářů v roce 1920. Ve výstavě se dozvíte nejenom o historii tří nejznámějších legií (ruských, francouzských, italských), ale také o legionářích v srbském, americkém a britském vojsku. V neposlední řadě pak výstava mapuje politický odboj za světové války, boje na hranicích nově vzniklé republiky na Těšínsku a Slovensku. Celá výstava je také doplněna o souhrn událostí válečných let 1914–1918.

Technické parametry výstavy:

Počet panelů: 40

Velikost panelů: 850 x 2000 x 200 (š, v, h)

Velikost sbaleného panelu: 920 x 230 x 110 (d, š, v)

Váha panelu včetně obalu: 4,5 kg

Ukázky panelů:

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE 1914-1920

V roce 1914, na prahu války, která se později bude označovat jako Velká či první světová, český národ disponoval vyspělou kulturou, uměním a školstvím, silným průmyslem i rozvinutým zemědělstvím, tedy všemi atributy moderního národa - kromě jediného, totiž vlastního státu. Habsbursko-Uherské soustátí ztrácelo postupně svojí státní dějinnou roli ochrany malých národů před tlakem z Východu i ze Západu. Jako druhofadý spojenec se ocitlo ve věku Německa, vedeno představou, že společně vítězství ve válce mu umožní vyřešit, a to razantním způsobem, silici vnitřní národnostní problémy.

V boji za samostatný československý stát, v politickém programu československého exilu, vedeného T. G. Masarykem, M. R. Štefánkem a E. Benešem, hrála klíčovou roli myšlenka, že předpokladem mezinárodního uznání práva Čechů a Slováků na vlastní stát je přímá účast našich vojáků ve válce, jejich podíl na branném úsilí armád Dohody. T. G. Masaryk prohlásil: „Postavíme-li armádu, dostaneme se tím do nového právního poměru k Rakousku i Spojencům... V každém případě nebudou moci Spojenci ani Videti přijít kolem nás mřčky, budeme-li mít vojáky.“ Naplnění této Masarykovy podmínky záleželo na svobodném rozhodnutí Čechů a Slováků, zahraničních krajanů a válečných zajatců, zda zamítní pohodi domovů a bezpečí zajateckých táborů za nebezpečná strádání a riskování zdraví a života na frontách světové války.

Československá armáda se zrodila dříve než československý stát a existence československých legií byla skutečně nejdůležitějším argumentem pro mezinárodní politické uznání práva Čechů a Slováků na samostatnost.

VÝSTAVU PŘIPRAVILA

Československá
armáda republiky

NA PŘÍPRAVĚ VÝSTAVY SPOLUPRACOVALI

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy
České republiky

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy
České republiky

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy
České republiky

NA PŘÍPRAVĚ VÝSTAVY SE PODÍLELI:

Jiří Čermák, Tomáš Jan, Milan Štefánek,
Edmund Čížek, Bernard Fancik, Anna Šimková,
Milan Čížek

FOTOGRAFIE LÁSKAVĚ POSKYTLI:

Štefaník Štefaník,
Jiří Čermák, Bernard Fancik, Josef Tomš

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy
České republiky

1

MILÁN RASTISLAV ŠTEFÁNIK

▲ M. R. Štefánik

Milán Rastislav Štefánik se narodil 21. července 1880 v Košariskách. Pocházel z rodiny evangelického faráře a toto zájmení silně zapůsobilo na utváření jeho osobnosti, zvláště pak ve vztahu k rodnému Slovensku. Po ukončení studií odešel jako osmnáctiletý mládík do Prahy, zde se na přání otce zapsal ke studiu stavebního inženýrství, které však nedokončil. Přesídl na filosofickou fakultu Karlovy university, kde navštěvoval přednášky z astronomie a matematiky. Společenský ruch, čilý spolkový a kulturní život v Praze Štefánikovi učarovaly. Jeho osobní kouzlo, mimořádné schopnosti a inteligence mu otevřely cestu do uměleckých a společenských kruhů. I tady pro něj zůstala otázka Slovenska ve středu zájmu. Zapojil se do skupiny kolem slovenské revue Hlas a stal se též členem spolku Detvan. Působil i na poli žurnalistiky, kde byla jeho snaha vedena jedinou myšlenkou – seznámit českou veřejnost se situací a postavením slovenského národa v Uhrách. Rozhodující pro další Štefánikův vývoj a politickou profoci byl vliv T. G. Masaryka. V této době leží kořeny jeho chápání Čechů a Slováků jako „dvojediného národa československého“.

Roku 1904 získal doktorát filosofie a touha po dalším vědeckém vzdělání v oboru astronomie ho zavedla do Paříže. Vědecké činnosti Štefánik zasvětil deset let. Během této doby podnikl řadu expedic a pozorování. Mimo jiné provedl 6 výstupů na Mont Blanc, expedici do Turkestanu a na Tahiti, kde měl za úkol pozorování Halleyovy komety. Celkem napsal 12 odborných prací

značného významu. Poslední expedici uskutečnil již jako francouzský občan v roce 1913 do Ekvádoru a opět na Tahiti. Za toto působení a služby pro Francii mu byl udělen kříž rytíře Čestné legie.

Do cesty jeho vědecké dráhy ale vstoupila jiná okolnost – počátek 1. světové války. Jako francouzský občan byl povolán do armády, prošel na vlastní žádost pilotní školou a zanedlouho vstoupil do bojů s eskadrou MF-54 v oblasti Arrasu. Vědecké znalosti a zkušenosti získané při astronomických pozorováních mu umožnily provádět kvalitní předpověď počasí, což mělo pro letectvo mimořádný význam. Byl proto pověřen vytvořením armádní meteorologické služby. Poslední bojoval v Girsu, odkud byl těžce nemocný převezen do Říma. Jakmile se jeho zdravotní stav zlepšil, odjel do Paříže, kde se 13. prosince 1915 setkal s Edvardem Benešem, který ho seznámil se snahami vytvořit samostatný československý stát.

▲ Astronom Štefánik před první světovou válkou

Podílel se na vzniku Československé národní rady, v níž pak zastupoval zájmy Slovenska. Další svoji činnost zaměřil na vytvoření samostatného čs. vojska. Společně s Benešem dostal přísluš od francouzské vlády v otázce vyzbroje našich jednotek. Podmínkou bylo získat dostatečné množství dobrovolníků, a tak Štefánik získával vojáky ze zajateckých táborů v Rumunsku, odjel organizovat nábor i do USA. Po návratu do Paříže se účastnil na tvorbě Dekretu o zřízení československé armády ve Francii, který byl vyhlášen 16. prosince 1917.

V červnu mu byla jako zástupci velitele čs. armády propůjčena hodnost generála, v říjnu po jednáních v Ženevě byl v předběžně ustavené vládě jmenován ministrem vojenství. Přelom let 1918-19 byl ve znamení řešení problémů spoje- ných s intervencí čs. legií v Rusku. Na základě Štefánikova návrhu bylo rozhodnuto o přesunu legií do Itálie a odchodu do vlasti. Také Štefánik se vydal na cestu do svobodného a samostatného Československa. Byla to však cesta poslední. Dne 4. května 1919 se jeho letadlo těsně před přistáním zřítilo na letišti Iváňka nedaleko Bratislavy. Havárii nikdo nepřelil.

▼ Ministr vojenství ČSR, generál M. R. Štefánik s generálem Gajdosem na slavnosti čs. vojska v Jekatěrinburku v prosinci 1918

9

VYPUKNUTÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

POČÁTEK PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920

Napjatá mezinárodní politická situace na Balkáně na počátku dvacátého století vyvrcholila uzavřením rakousko-uherského následníka trůnu, arcivévody Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželky Žofie v Sarajevu 28. června 1914 srbskými nacionalisty. Rakousko-uhersko požadovalo vyšetřování vlastními orgány i na srbské půdě, v čemž Srbsko vidělo útok na svou suverenitu a žádost odmítlo. Dne 28. července 1914 proto vypovědělo Rakousko-Uhersko Srbsku válku.

Rusko, chránící Srbsko, začalo shromažďovat vojsko na svých hranicích. Pro je dříve zbrojili Němci obětí atentátu záměrně k vyprovokování války. Německo vidělo v Rakousku podřízeného spojence. Rakousko napadlo v Německu spátrávalo oporu ke svým výbojům na Balkáně. Německo žádalo zrušení ruské mobilizace, a po ruském odmítnutí, vypovědělo 1. srpna válku Rusku. Hned následující den Němci sbadali Lucemburško. 3. srpna nato převládla diplomatické styky s Francií a 4. srpna vsáhli do neutrální Belgie. Aby se vyhnuli příchodu do Francie, Anglie, zaručující belgickou neutralitu, to považovala za důvod k vypovězení války Německu 4. srpna 1914. Teprve poté, 5. srpna 1914, vypovědělo válku Rusku i Rakousko-Uhersko, a Anglie a Francie vypověděly válku Rakousko-Uhersku.

Tak se zformoval blok centrálních mocností (Německo a Rakousko-Uhersko), bojujících proti dohodovým státům (Velké Británii, Francii, Rusku, Belgii a Srbsku).

• Arcivévoda František Ferdinand d'Este a jeho manželka Žofie Chotková v Sarajevu 28. června 1914

• Zatýkáni jednoho z atentáktů v Sarajevu 28. června 1914

Na stranu Dohody se postavilo Japonsko, později Itálie, Rumunsko, Spojené státy americké a další země. Ústřední mocnosti podpořilo Turecko a později Bulharsko.

České země a Slovensko působily jako zdroj záloh pro šest sborů rakousko-uherské armády. V Čechách to byl VIII. pražský a IX. litoměřický sbor. Mužstvo ze severu Moravy náleželo k I. krakovskému sboru a z jižní Moravy ke II. vídeňskému sboru. Na Slovensko zasahoval V. bratislavský a VI. košický sbor. Čechy, Moravu a Slovensko pokrývaly obvodem 30 okresních dopřihovacích velitelství, která zajišťovala síly pro téměř stovku různých útvarů rakousko-uherské armády.

V habsburské říši bylo v letech 1914 – 1917 zmobilizováno téměř 8,5 milionu mužů. Čtvrtina z nich pocházela z českých zemí a Slovenska, přičemž ale jen asi 13 % bylo české a 4 % slovenské národnosti.

Čeští a slovenští vojáci se ocitli v těžkých bojích od počátku války na srbské, italské a později italské frontě. Jejich smýšlení zpravidla nesouznělo s válečnými záměry Rakouska-Uherska. Případně vítězství centrálních mocností by znamenalo politické aspirace slovanských národů, které žily na území habsburské říše. Hrozba vzniku německé Střední Evropy (Mitteleuropa) by jim přinesla národnostní útlak.

ROTA NAZDAR

PŘEDÁNÍ PRAPORU A PŘÍSAHA ROTY NAZDAR

1914 1915 1916 1917 1918 1919 1920

• Četní dobrovolníci před vstupem do Cizinecké legie

Česká krajanská kolonie ve Francii před první světovou válkou čítala odhadem 7000 až 10 000 osob. Byli to převážně dělníci, řemeslníci, čištění, kuchaři, zahradníci a příslušníci svobodných povolání, v menší míře i obchodníci a studenti. Nejvýznamnější byla krajanská kolonie v Paříži. Reprezentovali ji zejména poměrně početný tělocvičný spolek Sokol a sociálně-demokratický dělnický vzdělávací spolek Rovnost. V řadě případů byli krajané členy obou zmíněných, ale i dalších spolků. Prvním veřejným vystoupením proti monarchii byla manifestace dne 27. července 1914 u rakouského velvyslance. Manifestace měla velký úspěch ve francouzském tisku zejména proto, že se konala dříve, než obdobná vystoupení v podání Francouzů.

• Četní dobrovolníci před parádou Invalidovny

Dne 1. srpna 1914 vyhlásila francouzská vláda všeobecnou mobilizaci a současně oznámila internaci všech německých a rakousko-uherských stálých příslušníků, kteří do 24 hodin neopustí zemi. Spolky Sokol a Rovnost vytvořily společnou delegaci a následně vznikl Výbor dobrovolníků české kolonie (Comité des Volontaires de la Colonie tchèque) v Paříži, jehož zástupci se u francouzských úřadů snažili o to, aby Češi byli vyňati z restriktivních opatření. Současně Výbor vyzval české krajany ke vstupu do francouzské armády. Díky těmto projevům loajality Čechů vůči nové vlasti francouzská vláda nakonec 13. října 1914 rozhodla o vymezení Čechů z internace a Výboru přiznala některá konzulární práva.

• Přísaha roty Nazdar v Bayonne 12. října 1914. Přísporec na snímku byl ztížen v krasových bojích u Arrasu počátkem května 1915.

Dobrovolníkům zahraničního původu bylo sděleno, že mohou být odevzeni pouze do mezinárodně uznávané Cizinecké legie (Légion Étrangère). Češi se stali jejími příslušníky na dobu trvání války proti Německu a jeho spojencům. V Cizinecké legii vznikla 23. srpna 1914 Česká rota „Nazdar“, jejíž název byl odvozen od tradičního sokolského pozdravu. Základní výcvik tři set českých dobrovolníků proběhl za šest týdnů v táboře u Bayonne a 12. října 1914 obdržela rota Nazdar při slavnostní ceremonii na cvičišti Camp St. Léon rotní praporek s českým lvem, který vyjádřil dámy z Bayonne.

• Čtvrtá rota roty Nazdar

Následoval taktický výcvik na úrovni praporek a ostré polní střelby. Na frontu rota odešla 23. října 1914, do kraje Champagne. Velení jí francouzský kapitán Marie Léon Joseph Sallé. Tvořila 1. rotu praporek C 2, pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie, začleněného do svazku Marocké divize (Division Marocaine), která v té době bojovala v okolí Remes. Rota Nazdar se poprvé setkala s nepřítelem na pravém křídle úseku Siléry v Bois des Zouaves, nedaleko Remes. Zde měla svého prvního raněného, dobrovolníka Karla Zajice. Na jaře 1915 se divize přesunula do Artos, kde se stala součástí 51. jež, maly prolomit německé linie.

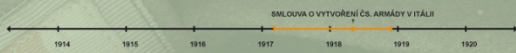

• Dobrovolník roty Nazdar v plné penzi. Je vybaven francouzskou puškou Lebel vzor 1888.

• Významný subotický sochař a příslušník roty Nazdar Otto Guthwald

LEGIE V ITÁLII

• Výcvik s palácemonty

Československý vojenský odboj v Itálii vznikl jako poslední a jeho rozvoj probíhal poměrně pomalu. Příčinou byla absence předválečné skupiny krajanů, kteří by, tak jako tomu bylo v Rusku a Francii, akcii podpořili. Mimoto Itálie sama do války vstoupila až v květnu 1915. V italských zájateckých táborech se sice nalézalo množství českých a slovenských zajatců, možnosti jejich organizování však ztížovalo to, že nebyli soustředěni podle své národnosti. I samotné italské velení se bránilo vzniku jednotek tvořených bývalými vojáky rakouské monarchie.

• Výběh Československého dobrovolnického sboru se sokolovským náčelníkem Janem Čapkem uprostřed

• Poručík Brendajz z 10. roty 3. praporu 34. čs. střeleckého pluku s plukovním praporem

• Vězeň čs. vojska v ruce generála Andrea Graziani

Teprve na počátku roku 1917 byl českým a slovenským zajatcům přidělen tábor Santa Maria Capua Vetere u Neapole. Tam došlo 17. ledna 1917 k založení Čs. dobrovolnického sboru. V jeho čele stál sokolovský náčelník Jan Čapek, který vedl tělovýchovný a vojenský výcvik. Italská vláda však byla proti převozu a nasazení československé jednotky jak ve Francii, tak na solunské frontě. V létě po reorganizaci zajateckých táborů se Češi a Slováci přesunuli do Paduly u Salerna a v říjnu měl sbor již na 4 000 mužů. Teprve italská porážka u Caporetta v říjnu 1917 a rostoucí aktivita čs. zahraniční reprezentace, především snažení M. R. Štefánika, přiměla 21. dubna 1918 italskou vládu k podepsání dohody o zřízení samostatného čs. vojska

• Minomety Šteckes 31. čs. pluku na Monte Baldo v srpnu 1918

Po skončení první světové války byla 17. listopadu 1918 v Padově 6. divize reorganizována na Československý armádní sbor o 20 000 mužích, složený ze 6. a 7. střelecké divize, jehož velení převzal gen. L. Piccione. Všechny pluky dostaly v Padově dne 8. prosince, tedy již po ukončení války, své prapory a složily přísahu. Do konce roku pak byl sbor dopraven do osvobozené vlasti, kde byl nasazen k obraně Slovenska proti maďarské armádě.

Kromě legionářského arm. sboru vzniklo ještě dodatečně 55 čs. dobrobranných praporů (t. cca 60 tis. mužů), sestavených z dobrovolníků, hlásících se do čs. vojska po vzniku Československa – neměli však následně státem již charakter legionáře. Některé tyto prapory později bojovaly i na Slovensku při obraně hranic.

1. SRBSKÁ DOBROVOLNICKÁ DIVIZE

• Čeští příslušníci srbské dobrovolnické divize v Oděse

Nové možnosti poskytl od počátku roku 1916 organizování I. srbské dobrovolnické divize v ruské Oděse, do níž se přihlásilo na 600 Čechů, mezi nimi i řada důstojníků. Srbská dobrovolnická divize byla zahraniční jednotka srbské královské armády, tvořená srbskými důstojníky, jihoslovanskými (srbskými, chorvatskými, slovinskými atd.) zajatci a bývalými příslušníky rakousko-uherské armády. Srbsko bylo v té době již po těžkých bojích dobyto a okupováno Rakousko-Uherskem. Jeho vláda, která odešla do exilu, byla dohodovými mocnostmi nadále uznávána. Němštiná jeho evakuované armády v počtu asi 100 000 vojáků se reorganizovala na ostrově Korfu. Srbské velení využilo každé příležitosti, kterou mohlo stav srbského vojska zvýšit.

V létě 1916 se dohodové vlády snažily přesvědčit Rumunsko, aby vstoupilo do války proti Bulharsku, Rakousko-Uhersku a Německu. Dne 27. srpna 1916 Rumunsko skutečně také válku centrálním mocnostem vypovědělo. Srbská dobrovolnická divize byla, spolu s dalšími jednotkami, nasazena jako součást 47. ruského sboru na podporu Rumunů a bojovala zejména v Dobrudži. Boje v Rumunsku byly neobyčejně tvrdé, za 14 dní, od 6. do 20. září 1916, divize ztratila 40% svého početního stavu a její zbytky musely být staženy do Ruska. Část českých krajanů přešla v Rusku do 1. čs. brigády, ostatní se ještě v roce 1917 se srbskou divizí zúčastnili boje na solunské frontě v Recku, odkud byli na zákrok Čs. národních rad přesunuti do Francie a Itálie.

• Ústup Srbů v Ginzovu na Dunaji

• Přelstění srbského dělostřelce

• Důstojníci srbské dobrovolnické divize R. Gajda a B. Opitai

• Odchod čs. dobrovolníků ze srbského vojska

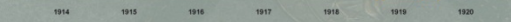
Vzhledem k tomu, že příjeli do tohoto dobrovolnického sboru nebylo spojeno s toliká obtížemi jako u České družiny v carském Rusku a důstojníci byli přijímáni v původních rakousko-uherských hodnostech, přihlásilo se do něj na 1 000 Čechů a Slováků, toho téměř polovinu tvořili důstojníci.

• Kvůli dlouhému čekání na zařazení do čs. vojska a nejasnostem kolem uznání hodnosti mnozí důstojníci-zajatci vstoupili do srbské divize, která se formovala v Oděse. Vlevo pozdější generál R. Vobastliček jako srbský poručík v roce 1916

VÁLKA O SLOVENSKO

ZAHLENO OBSAZOVÁNÍ SLOVENSKA
MARTANSKÁ DEKLARACE
MAĎARSKO ZAHLENO
ÚTOK NA SLOVENSKO

Jelikož bylo Slovensko od konce 17. století součástí Uher, bylo vymezení zejména jižní hranice s Maďarskem velmi obtížné. Navíc Maďarsko se nehodilo s vojenskými úřady "vzdát a částečně uvolnit územní nároky. Proto byly na Slovensko prakticky ihned v říjnu 1918 poslány rychle sestavené vojenské jednotky. Kromě praporek domácího vojska (českých jednotek bývalé rakousko-uherské armády) a českých námořníků to byli zejména Sokolové, příslušníci Dělnických tělovýchovných jednot a Orla, dobrovolníci, a také studenti.

Čs. legionáři z táboru na Slovensku v úvodu 1919

Čs. námořníci v Bratislavě

Československý obranný vlak, zničený u Nových Zámok

Celé obsazení Slovenska zakončil 20. ledna 1919 jednotky domácího vojska a italských legií. Jednotky legií pak musely plnit úkoly nepřímé finanční strážce, četnická a ostrahy prozatímní hranice. Během lednových, únorových, březnových a dubnových nepokojů armáda, včetně legionářů, zajistila chod železnice, poštu a dalších důležitých zařízení.

Polské hranice dosáhla maďarská Rudá armáda 10. června, když před tím obsadila Krompachy, Sabinov, Humenné, Michalovce a Bardejov. Touto ofenzivou byla československá armáda na Slovensku rozdělena na dvě části, Východní a Západní skupinu. Za podpory Maďarské rudé armády byla na obsazeném území v Presově vyhlášena 16. června 1919 Slovenská republika rad. Maďarští a slovenští komunisté předpokládali, že toto území ustříží až do výslovné veškeré ofenzivy ruské Rudé armády. Naopak soustředěný útok Československé, Rumunské, Srbské a Francouzské armády přiměl Maďary k ústupu. Slovenská republika rad tak vydržela pouze tři týdny do 7. července 1919. Maďarská republika rad kapitulovala 1. srpna 1919.

V Maďarsku převzala 21. března 1919 moc dočasná proletářská vláda a vyhlásila Maďarskou republiku rad. Po komunistickém převratu v sousedním, nepřátelském státu vyhlásil 25. března 1919 tal. ministr pro Slovensko, Vavro Šrobár, na Slovensku stanné právo.

Během bojů při obraně Slovenska měla čs. armáda ztráty 861 padlých, 1960 nezvěstných (později vedených také jako padlých) a 2830 zraněných.

Maďarská Rudá armáda na své severní frontě zahájila 30. května 1919 všeobecný útok vůči československému vojsku. Během svého rychlého postupu dobyla Lučenec, Rimavskou Sobotu, Levice, Šahy, Nové Zámky a Košice. Během probíhajících bojů odešli 31. května od obou čs. divizí z táborů tisíce vojáků a nahradili je důstojníci francouzští a českoslovenští. Mezi nejtěžší boje patřily boje u Kornáta, Nových Zámok, na Kosísku, u Miskolce a Salgotarjane.

Obranné postavení čs. armády na Slovensku

Obranný automobil Lancia čs. legií z táboru v Kornáte

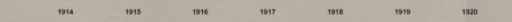
Čs. námořníci v bojích na Slovensku

Boje s Maďary u Nových Zámok

BOJE ČS. ARMÁDNÍHO SBORU V RUSKU ROCE 1918

OVĚDĚNÍ TRANSSIBIŘSKÉ MAGISTRÁLY

Československý sbor byl v okamžiku vypuknutí nepřátelství s bolševiky roztažen po celé délce Transsibiřské magistrály, rozřezán do šesti, navzájem izolovaných skupin: Penzenské, Čeljabinské, Novonikolajevské, Maďarské, Nižněudinské a Vladivostocké, z nichž pouze Penzenskou skupinu tvořily dosud neozbrojené čs. jednotky. Vojáci jednotlivých skupin se ubránili pokusům bolševiků o rozformování svých jednotek, obsadili železniční stanice, ve kterých stály jejich transporty, ozbrojili se v dobytých skladech a začali se probíjet ke spojení s ostatními skupinami. Už 1. června 1918 se spojily Mariinská a Novonikolajevská skupina a vytvořily skupinu Sibiřskou. O osm dní později, 9. června, dosáhli vojáci této skupiny spojení se skupinou Čeljabinskou. Tímto den se pro potřeby účelnějšího velení Čeljabinská skupina rozdělila na skupinu Zá-

Velká Británie považuje Čechoslováky za spojence národa a uznává čs. armádu, která vede válku proti Centrálním mocnostem. K oběma představitelům velmocí se záhy připojily i Spojené státy a další země, které uznaly Čs. národní radu za vládu de facto.

Čs. dobrovolníky se ve spolupráci s ruskými protibolševickými vojsky podařilo v průběhu léta roku 1918 ovládnout celý prostor od Volhy až po Vladivostok. Pod vlivem prvotních úspěchů bylo v červenci roku 1918 rozhodnuto, že bude vytvořena nová východní fronta, protibolševická i protiněmecká. Spojenci slíbili pomoc svých sil a ruské protibolševické vlády formovaly nová vojska. Bohužel západní spojenci ve větším počtu na frontu nikdy nedorazili, tvořila protibolševických ruských armád postu-

Kapitán Gajda v čele svých pluků v osvobozeném Irkutsku 11. července 1918

Rychlospojný kádní McLean 4 čs. střeleckého pluku 4. června 1918

Obranný automobil Armstrong-Whitworth-Fiat, uzbrojený s boji u Ljajpu, 4. června 1918

Čs. kolonélné hnízdo na Kurganské frontě v říjnu 1918

padní a Severozápadní a dosavadní Sibiřská skupina byla přejmenována na Východní skupinu. Ta uvolnila 20. června z bolševického obklíčení skupinu Novonikolajevskou. Její jednotky absorbovala, a postupovala dále na východ, k Bajkalskému jezeru, ke spojení se skupinou Vladivostockou. Na západě, po tuhých bojích, navázala Penzenská skupina 6. července dotyk se Západní skupinou a 31. srpna 1918 se ve stanici Karymskaja spojily jednotky Východní skupiny s jednotkami Vladivostocké skupiny.

povela zofule pomalu. Naopak Lenin s Trockým zavedli povinné odvolky do Rudé armády, vynucované drastickými tresty, a s vědomím blahosklonné německé neutrality na západě, vni všechny své síly proti ruské Lidové armádě a Československé 1. divizi na Volze. Psychologickým zlomem pro čs. legionáře bylo dobytí a obrana města Kazaně na Volze v srpnu 1918. Zatímco Čechoslováci a nemnozí ruští vojáci kvádli na frontě na dohled od města, ve městě si obyvatele pořídali došitry. Kazaně padla 10. září 1918. Povolická fronta se postupně hrotila pod tlakem bolševických armád. 6. října 1918 Čechoslováci a Rusové evakovali Samaru a ustoupili na jižní Ural.

Ozbrojené střetnutí tak po třech měsících bojů vyústilo do ovládnutí tisíců kilometrů sibiřské magistrály od Volhy po Tichý oceán vojsky Čs. sboru. Nehledě na územní zisk bylo ale hlavním úspěchem Čechoslováků zablokování 500 000 až 1 000 000 rakouských, maďarských a německých zajatců v ruských zajateckých táborech na Sibiři a v Kazachstánu. Spolu s příchodem americké armády do Francie to byl rozhodující moment, kterým se poměr sil v první světové válce definitivně změnil ve prospěch Dohody.

Českoslovenští vojáci 1. divize, ustupující od Volhy, vyčerpáni prakticky nepřetržitým nasazením v boji, zklamání z postoje spojenců a demoralizovaní lhostejností ruské společnosti k vlastním osudům i bolševickou propagandou, začali vypovídat poslušnost svým velitelům. Krize vyvrcholila 25. října 1918, kdy se v Aksakovu, po vyslovení nedůvěry ze strany vojáků, zastřelil oblíbený velitel 1. střelecké divize Hušáček plukovník Josef Jiří Švec. Jeho čin nelehkou situaci stabilizoval. O tři dny později znikla tisíce kilometrů od Uralu samostatná Československá republika. Na podzim roku 1918 začaly kontroly nad protibolševickou frontou přebírat ruské pluky ze Sibíře.

Obrovský výkon československého sboru v Rusku tak umožnil další fázi mezinárodního uznání práva na vytvoření samostatného čs. státu. Když ve Francii 21. čs. střelecký pluk odcházel koncem června 1918 z tábora Darney na frontu, francouzský ministr zahraničí slavnostně deklaroval, že Francie uznává Čs. národní radu za základ příští čs. vlády. Jeho britský protějšek oznámil, že

Obranný vlak 3. baterie 1. sbí. brigády u zastávky E. 60 před stanicí Korbon na Kurganské frontě v říjnu 1918

